

XIII. SJEZD KSČ

a vojenská doktrína ČSSR

Úsilí o výstavbu moderních státních branných systémů, založených na vědecky zdůvodněných koncepcích budování národní obrany, integrované v soudobé koaliční soustavě zabezpečující co nejefektivnější realizaci jednotné internacionální vojenské obrany evropských socialistických zemí, je v současné etapě rozvoje Varšavské aliance vyjadřováno kromě jiného také snahou formulovat problematiku vojenské výstavby jednotlivých socialistických zemí v obsahu jejich státních vojenských doktrín.¹⁾

Funkčnost vojenské doktríny a význam teoretického ujasňování doktrinárních otázek vystupuje u nás do popředí v souvislosti s trvalou orientací na realizaci vojenských úkolů obou posledních stranických sjezdů nejenom jako aktuální, ale i jako mimořádně prospěšný úkol pro další

rozvoj veškeré teoretické i praktické realizační stránky současné vojenské výstavby v našem státě.

Dosavadní nerozpracovanost vojenské doktríny se projevuje negativně, zejména při realizaci vojenskopolitických závěrů XIII. sjezdu KSČ. Zvláště silně pocítujeme neujasněnost otázek lidských i materiálních možností obrany ČSSR i pro výstavbu ozbrojených sil, kde dosud nemáme vědecky zdůvodněný a reálně podložený výhled výstavby obranného systému státu i přípravy armády. Tyto nedostatky se svými negativními důsledky projevují ve všech oblastech činnosti a života vojsk a štábů i ve vojenské výstavbě státu vcelku.

Jde v podstatě o tři skupiny nedostatků.

Za prvé jsou to chyby a nedostatky, které mají své kořeny **uvnitř samotného našeho vojenského organismu.**

Za druhé jsou to nedostatky, které vznikly v oblasti **dřívějšího politického vedení státu** a mají své příčiny v direktivním a subjektivistickém rozhodování o otázkách státní vojenské výstavby.

Za třetí jsou nedostatky, které v našich podmínkách negativně působí jako důsledek **vnitrokoaličních problémů.**

Odtud také vyplývají tři oblasti praktického řešení současných problémů.

Obrodný politický proces, započatý Ústředním výborem KSČ počátkem roku

¹⁾ Viz minulá diskuse o problémech státní vojenské doktríny ČSSR na stránkách vojenskoteoretických a vojenskopolitických časopisů v ČSLA a také současné úsilí o teoretickou formulaci státních vojenskodoktrinárních závěrů. Např. generálmajor J. Čepický: „O vojenské doktríně Československé socialistické republiky“, A-revue Lidová armáda č. 20/1968; a dále statě v časopisech bratrských socialistických armád: gen. Hans Wiesner — „Einige Fragen der Militär-doktrin der Deutschen Demokratischen Republik“, EINHEIT No. 3/1968; statě v časopisu NEUES DEUTSCHLAND ze dne 23. listopadu 1968, „Společně hájit socialismus — K základům a úkolům vojenské doktríny NDR“, gen. dyw. B. Chochla — „Vybrané problémy obranné doktríny Polské lidové republiky“, Myśli wojskowe No 10/1968.

1968, přinesl svůj konkrétní efekt i do realizace vojenské politiky. Uvnitř armády napomohl vytvořit příznivé podmínky pro kritičtější hodnocení dosavadní praxe i teorie naší vojenské výstavby i pro nové objektivnější posuzování našich potřeb i možností v této oblasti.

Leadové plénum ČV KSČ vytvořilo příznivější politické podmínky pro posílení programového úsilí na úseku vojenského zabezpečení státu. Zesílilo vědomí, že branná funkce státu i jeho ozbrojené síly se budou nadále co do kvality i kvantity vyvíjet nejenom v novém, vnitropolitickém klimatu, ale také pod bezprostředním vlivem, hlavně těchto vnějších i vnitřních souvislostí:

- pod vlivem a tlakem objektivního vývoje evropských a světových mezistátních i mezikoalicičních vztahů a jejich vojenské reality;

- pod vlivem úrovně a dosažených výsledků ekonomického a vědeckotechnického rozvoje naší společnosti;

- pod vlivem rozvoje vlastního politického systému;

- a pod vlivem konkrétního vývoje vnitrokoalicičních vztahů i postavení ČSSR uvnitř Varšavské smlouvy.

Současné úsilí o další precizování a konkretizaci pro nás plně závazné vojenskopolitické linie XIII. sjezdu KSČ i o zkvalitňování činnosti strany a státu v oblasti obrany je vyjádřeno v takových současných politických dokumentech jako je: **akční program KSČ**, přijatý na plénních zasedáních ÚV KSČ 5. dubna 1968; **programové prohlášení vlády ČSSR** z 20. dubna 1968 a také **akční program ČSLA** na léta 1968—1970.

Zejména tyto tři dokumenty tvoří dnes základ našeho současného branného úsilí, analyzují stav, ukazují problémy a nedostatky, formulují úkoly a požadavky a vytvářejí předpoklady pro další konkretizaci i obohacení vojenské politiky na příštím XIV. sjezdu KSČ.

Akční program KSČ upozorňuje na to, že

„je nutno věnovat náležitou péči provádění branné politiky v našem státě. V této souvislosti je třeba usilovat o náš aktivní podíl na koncepci vojenské doktríny států Varšavské smlouvy, o upevňování obranné schopnosti našeho státu v souladu s jeho potřebami a možnostmi, o jednotné chápání otázek obrany se všemi problémy výstavby socialismu v celé naší politice, včetně branné výchovy.“²⁾

Právě proto, že v akčním programu KSČ je zdůrazněn požadavek usilovat o aktivní podíl na vnitřním rozvoji koalice, upevňování a posilování branné schopnosti našeho státu, napomůže k tomu, abychom nadále, ještě důsledněji orientovali všeobecné úsilí na využití vlastních přístupů a možností při plnění národních i koalicičních úkolů a potřeb. Není bez zajímavosti, že požadavek iniciativního uplatňování vlastního aktivního přístupu při plnění našich úkolů v koalici je ve stranickém dokumentu takto formulován vůbec poprvé.

Také programové prohlášení vlády ČSSR věnuje otázkám vojenské obrany a bezpečnosti státu větší pozornost, než tomu bylo v minulosti. Znovu zde připomíná některé základní vojenskopolitické ideje a zásady, které byly v podobě oficiální linie formulovány již v minulých letech a které dnes určují základní přístupy politického vedení státu k branné problematice. Znovu např. připomenu již tradiční tézi o tom, že

„... dokud existuje NATO, budeme spolupůsobit k upevnění Varšavské smlouvy, budeme usilovat o to, aby ČSLA byla pevným článkem tohoto spojení.“³⁾

V programovém prohlášení vlády je však současně i řada nových, dosud nepoužívaných vojenskopolitických formulací. Co je v této spojitosti ve vládním prohlášení nové je to, že se vláda zavazuje vyvíjet větší iniciativu k prohloubení práce Spojeného velení.

Při srovnání vládního programového prohlášení s obsahem vojenskopolitické linie XIII. sjezdu KSČ vidíme ještě několik dalších, novým způsobem vyjádřených myšlenek a požadavků, které odpovídají novým možnostem, jež poskytuje polednové období v politice strany.

„Obranný systém státu bude včleněn do nových politických souvislostí, uspořádání celé nové soustavy bude podřízeno státnímu politickému systému.“⁴⁾

Dále je tu nová teze o tom, že

„... zabezpečení obrany republiky a další výstavba ČSLA bude probíhat pod kontrolou Národního shromáždění, bude všestranně a komplexně odrážet politické a kulturní poměry v naší zemi... Potřeby obrany bude vláda zabezpečovat v souladu s možnostmi našeho státu.“⁵⁾

²⁾ Viz Rudé právo z 25. 4. 1968.

³⁾ Viz Rudé právo z 25. 4. 1968.

⁴⁾ Tamtéž.

Za jedno z nejzávažnějších politicko-organizačních opatření v oblasti branné politiky můžeme pokládat záměr, podle kterého

„...pro vrcholné řízení obrany republiky navrhne vláda Národnímu shromáždění zákon, kterým bude ustaven ústřední státní orgán — Rada obrany státu“.⁶⁾

Svým programovým prohlášením vláda ČSSR tedy velmi výrazně vstupuje do současné fáze další konkretizace a praktické realizace vojenskopolitické linie XIII. sjezdu KSČ — do soudobé vojenské výstavby — a to nikoliv formálně, ale s vědomím kolektivní odpovědnosti za plnění klíčových úkolů v této oblasti i za jejich celospolečenskou kontrolu.

Vojenskopolitická linie XIII. sjezdu KSČ je nově konkretizována také v **akčním programu ČSLA**, který je závažným pracovním dokumentem velení armády. Zde je vidět snaha pohledět na otázky obrany ČSSR a na úkoly ozbrojených sil z hlediska nových politických, materiálních i jiných souvislostí. Velení armády při tom usilovalo o analýzu vnitřních problémů armády i o to, aby bylo nově a neformálně reagováno na situaci, která v oblasti obrany vznikla jako objektivní důsledek minulých deformací v životě společnosti a aby byly vyjádřeny konkrétní přístupy velení k jejich nápravě, při současném stanovení nejbližší perspektivy řešení těchto problémů výstavby a života armády.

Není jisté náhodné, že úvodní část akčního programu ČSLA věnuje značnou pozornost problematice vojenskodoktrinní koncepte státu a že v tomto směru vytýčuje řadu úkolů a opatření ve spojitosti s potřebou zpracovat vojenskou doktrínu ČSSR.

Práce na vojenské doktríně ČSSR jsou tudíž v souladu s vojenskopolitickou linií XII. a XIII. sjezdu KSČ.

Právě tím, že XIII. sjezd KSČ v červnu 1966 vytyčil úkol

„...nadále zdokonalovat náš branný systém, budovat jej jako pevnou soustavu, schopnou spolehlivě vystoupit na obranu socialistických vymožeností lidu, rozvíjet jej v jednotě politických, ekonomických a vojenských opatření, při plném využití předností socialismu a respektování jeho možností“.⁷⁾

ve skutečnosti vyjádřil objektivní nezbytnost budovat a zajišťovat obranu a bezpečnost ČSSR v celém předpokládaném

rozsahu **státní vojenské doktríny**.

Na XIII. sjezdu KSČ ještě nebyl jako základní předpoklad úspěšné vojenské výstavby tak otevřeně vytyčen úkol — teoreticky rozpracovat a koncipovat soudobou státní vojenskou doktrínu ČSSR jako v současnosti. Tedy po dvou prvních letech realizace byla vojenskopolitická linie XIII. sjezdu KSČ dále konkretizována a modifikována do podoby již reálného úkolu — zpracovat ucelenou soudobou, státní československou vojenskou doktrínu, která by sloužila jako jednotný politický, ideologický i vojenskoodborný základ pro veškerou vojenskou výstavbu ve státě.

Stanovení takového úkolu můžeme pokládat za významný prvek polednové politiky strany a státu a zároveň za výraz nového, aktivního pojetí této branné politiky v nových vnitřních i vnějších podmínkách rozvoje socialistického Československa. Požadavek koncipovat ucelenou vojenskou doktrínu ČSSR patří tudíž mezi ta konkrétní praktická opatření, která u nás byla přijata v nedávné době s cílem dalšího zkvalitnění a zefektivnění vojenské výstavby v souladu s naším postavením i s našimi závazky v koalici a v souladu také s těmi novými podmínkami, které se vytvořily zejména ve vnitropolitickém vývoji státu.

Proto můžeme v určitém směru hovořit o „polednových opatřeních vlády ČSSR v oblasti vojenské výstavby, která jsou v podstatě další konkretizací a precizací vojenskopolitického programu XIII. sjezdu KSČ.

Úsilí o komplexní a všestranné ujasnění a teoretické rozpracování vojenské doktríny ČSSR není tedy v rozporu s vojenskopolitickou linií XIII. sjezdu především proto, že není v protikladu s naší klíčovou koncepcí **internacionální** koaliční vojenské obrany a také proto, že ono úsilí, které současné státní vedení i vojenské velení věnují tomu, aby byla urychleně zkoncipována státní vojenská doktrína, sleduje jednoznačně **integrační** cíle a zájmy.

Za základ při koncipování soudobé státní vojenské doktríny ČSSR je i nadále považována principiální a všeurčující zásada vojenskopolitické linie XII. a XIII. sjezdu KSČ, podle které je branný systém ČSSR budován a rozvíjen výhradně jako **integrující** součást jednotné, internacionální vojenskopolitické aliance evropských socialistických států — signatářů Varšavské smlouvy.

Vycházejí z toho, že oficiální politická stanoviska k zahraniční politické orientaci ČSSR byla v průběhu poledno-

⁶⁾ Tamtéž.

⁷⁾ Protokol XIII. sjezdu KSČ, Svoboda 1938, str. 406.

vého vývoje vyjádřena naprosto jednoznačně v nejnovějším stranickém a vládním programovém dokumentu — v akčním programu KSČ a v programovém prohlášení vlády ČSSR i v celé řadě oficiálních vystoupení československé politické reprezentace — mohou s oprávněností říci, že v oblasti československé branné politiky máme v období před XIV. sjezdem Komunistické strany Československa zformulovanou vlastní, výrazně pozitivní politickou programovou linii, která se vyznačuje těmito rysy:

— otevřeným přihlášením se k internacionalistickým principům v československé zahraniční politice;

— potvrzením plné platnosti dosavadních závazků, které pro ČSSR vyplývají

z naší smluvní zahraničně politické spojenecké soustavy, zejména pak našich internacionálních povinností, vyplývajících ze spolupartnerství ve Varšavské koalici; — zdůrazněním našeho předsevzetí zvýšit a posilovat iniciativu a aktivní podíl ČSSR při dalším budování a upevňování vnitrokoaličních vztahů a svazků.

Úsilí zaměřované na teoretické rozpoznaní a formulaci vojenské doktriny ČSSR chápeme s naprosotou jednoznačností ve smyslu **posilování a nikoliv oslabování naší obranyschopnosti**. To znamená, ve smyslu **dalšího zdokonalování a upevňování předpokladů pro vojenskou obranu socialismu v měřítku našeho jednotlivého státu, ale v měřítku celé Varšavské koalice.**

NOVÉ PODMÍNKY PRO VOJENSKOU VÝSTAVBU V ČSSR

Je skutečností, že ani v uplynulých letech, v jejichž průběhu se do života evropských zemí prosazovaly některé nové možnosti řešení mezistátních vztahů v Evropě cestou posilování mírové spolupráce a kolektivní bezpečnosti [viz Konference komunistických a dělnických stran evropských zemí v Karlových Varech na jaře 1967], nebylo plnění vojenskopolitické linie XIII. sjezdu KSČ u nás podceňováno, ale naopak tato byla realizována s neochabující intenzitou a odpovědností strany, vlády i společnosti, za národní a koaliční obranu. To bylo v souladu s tou evropskou a celosvětovou politickou a vojenskou realitou, která objektivně ovlivňovala i nadále ovlivňuje veškerý vývoj každého ze socialistických států i socialistického společenství jako celku.

Otázky obrany ČSSR a další naší vojenské výstavby, které uskutečňujeme v souladu s vojenskopolitickou linií XIII. sjezdu KSČ, konkretizovanou v nových podmínkách **vnitřního** státně společenského vývoje, se dostaly do nových **vnějších** politických a vojenskopolitických souvislostí a poloh.

Ty konkrétní vojenské úkoly, které v červnu 1966 schválil a uložil XIII. sjezd KSČ k realizaci a které byly v dalších dvou letech postupně rozpracovány a konkretizovány v podobě specifických branných opatření (např. rozpracování modelu branného systému státu), je dnes nutné posuzovat i realizovat s přihlédnutím k nově vzniklým skutečnostem po 21. srpnu 1968, které vytvořily nový objektivní rámec pro další vývoj veškeré naší praktické realizační a také i koncepní činnosti v oblasti vojenské obrany ČSSR.

V souvislosti s těmito novými politickými i vojenskopolitickými skutečnostmi, zejména pak ve spojitosti s potřebnou urychlené obnovy konzolidovaného vnitropolitického i mezinárodního politického vývoje socialistického Československa, vstupují jako mimořádně aktuální právě ty vojenskopolitické teze XIII. sjezdu KSČ, které požadují, aby byla soustavně posilována a upevňována vojenská síla našeho socialistického státu a jeho branná funkce, aby byly dále zkvalitňovány československé ozbrojené síly a také, aby byla dále posilována naše účast na kolektivním úsilí evropských socialistických států, věnovaném upevňování a prohlubování internacionálního vojenského společenství uvnitř Varšavské koalice.

Do nových vnitřních i vnějších politických i vojenskopolitických souvislostí se dostávají také v nedávné době v ČSLA zahájené práce na koncipování ucelené státní vojenské doktriny ČSSR, jejíž potřeba jako jednotlivé základní koncepce veškeré vojenské výstavby v ČSSR je objektivně nezbytná. Jsem přesvědčen o správnosti rozhodnutí velení armády, abychom i v této nové situaci v těchto pracích, které souvisejí s ujasňováním základních koncepčních otázek a problémů vojenské výstavby ČSSR, dále pokračovali a abychom je splnili v tom rozsahu, jak to stanoví akční program ČSLA.

Práce na koncipování ucelené a soudobé vojenské doktriny ČSSR jsou prospěšné tím více za nové situace, která nastala ve vztazích pěti evropských států k ČSSR, kdy je zapotřebí, aby politické vedení státu i vojenské velení mělo k dispozici dostatečně teoreticky podložené názory, analýzy, koncepční úvahy a projekty pro iniciativní jednání s našimi koali-

ními partnery o problémech obrany a bezpečnosti ČSSR, jakož i o aktuálních potřebách v oblasti upevňování a prohlubování koaliční vojenské spolupráce a spojení.

Práce na teoretickém ujasňování vojenskodoktrinální koncepce ČSSR mají nemalý význam také z toho hlediska, že napomohou k vypracování reálné, tj. objektivním potřebám a možnostem odpovídající, vojenskopolitické linie příštího XIV. sjezdu Komunistické strany Československa.

Bude zřejmě potřebné, aby v této nové politické situaci byl také nově koncipován jednotný program vojenské výstavby státu, který by byl programem jak bližší, tak i vzdálenější perspektivy rozvoje této oblasti a současně i programem, který by zavazoval nejenom vojenské, ale i občanské státní instituce k aktivní účasti na budování jak materiálně technické základny obrany státu, tak i jeho vojenského organismu, i k spoluúčasti všech společenských institucí a složek na vytváření ideologického a morálně politického faktoru celospolečenského branného úsilí.

Aby obranná funkce ČSSR a veškerý branný organismus státu mohly být účin-

ně zkvalitňovány, bude nutné, aby budoucí sjezd KSČ kriticky analyzoval politické, materiální, kádrové i jiné podmínky, za nichž byla obrana státu v dřívějším období organizována a zabezpečována a aby vyvodil takové závěry, které by pomohly i v této oblasti odvázně a rázně řešit chronické nedostatky.

XIV. sjezd KSČ by se měl při posuzování minulé a při koncipování nové politické linie v oblasti obrany státu vyjádřit zejména k těmto otázkám:

— kriticky zhodnotit vývoj politických podmínek a také materiálních předpokladů pro realizaci vojenskopolitické linie XII. a XII. sjezdu KSČ.

— realisticky posoudit současné i perspektivní vnitřní a vnější zdroje a faktory ovlivňující stav na úseku obrany a bezpečnosti ČSSR;

— zavázat řídicí státní i vědecké a branné instituce úkolem urychleně rozpracovat ucelenou soudobou, státní vojenskou doktrínu, jako základní obsahové východisko i určující koncepci pro veškerou vojenskou výstavbu v zemi a na tomto základě pak schvalovat postupy, zásady a způsoby, a také prostředky další výstavby branného systému ČSSR i československých ozbrojených sil.

Z á v ě r

Zpracování státní vojenské doktríny ČSSR má bezpochyby mimořádný význam z hlediska zajištění koordinace všespolečenského úsilí v oblasti obrany. Napomůže také hlubšímu ujasnění místa a úlohy Československé socialistické republiky uvnitř internacionální obranné koaliční soustavy — Varšavské smlouvy. Umožní nám, abychom šli dále za pouhé konstatační naší příslušnosti k Varšavské smlouvě a abychom naše postavení v tomto společenství chápali jako aktivní a iniciativní spoluúčastenství na rozvíjení, upevňování a zdokonalování Varšavské koalice a konečně, abychom všechny naše úkoly a povinnosti v oblasti obrany chápali a realizovali v širších, internacionálních souvislostech.